GOED LEVEN IN ONZEKERE TIJDEN

Eijsden-Margraten, 8 november 2022

CDA-fractie

Erwin Debie
Niels Duits
Peter Hendriks
Jos Oostenbach
Roger Ritzen
Nadine Steijns-Huids

ALGEMENE BESCHOUWINGEN ***CDA***-FRACTIE 8 NOVEMBER 2022

INLEIDING

Voorzitter, een speciaal moment. De eerste begroting van de nieuwe gemeenteraad. De financiële vertaling van het bestuursakkoord ‘Goed leven in elke kern’ en een begroting die voor het merendeel voor ons als CDA op inhoud herkenbaar is, en daarom niet bijzonder verrassend. De samenwerking met EML en VVD, maar ook de verdere totstandkoming met het middenveld en de andere partijen hebben wij als zeer prettig ervaren. Desalniettemin moeten we scherp blijven op wat we willen betekenen en vooral bereiken voor onze inwoners in onzekere tijden.

Tijdens het opstellen van het bestuursakkoord realiseerden we ons des te meer dat plannen maken voor de toekomst een vooruitblik is waarvan we niet zeker weten hoe deze zal verlopen. Zoals ook opgenomen in het voorwoord van de begroting: ‘bij de opstelling van het bestuursakkoord waren de financiële vooruitzichten rooskleurig’. Of liever gezegd rooskleuriger. De tendens is dat het nooit geheel rooskleurig is, zal worden of zal zijn, we heel veel willen en dat we altijd keuzes moeten maken. We proberen wel met z’n allen het zo rooskleurig mogelijk te maken voor iedereen.

De opeenstapelingen van crisissen maakt dat gas, elektriciteit en voedsel flink duurder zijn geworden. En dat materialen schaars zijn of extreem in prijs zijn gestegen. Dat zijn zorgelijke ontwikkelingen en maakt dat we flexibel en creatief moeten zijn om doelstellingen waar te maken en daar waar nodig moeten bijstellen. Dat vraagt creatief kunnen schakelen op momenten dat nood aan de man is, maar ook dat we de lange termijn visie bewaken. Zoals ook in ons verkiezingsprogramma van het CDA genoemd, gaan wij voor ‘Goed leven nú en in de toekomst! We willen nú goed kunnen wonen, werken en leven en onze kinderen en kleinkinderen moeten dit later ook kunnen.

Dat brengt ons naar de eerste uitwerking van het bestuursakkoord in deze begroting. De ambities financieel vertaald voor de komende 4 jaar. WMO en jeugdzorg zijn de belangrijkste posten die zorgden voor meerkosten in de primaire begroting van 2023. Een post waar we zelf - buiten inzetten op preventie, zodat de kosten zo laag mogelijk blijven – weinig invloed op kunnen uitoefenen. Dat maakt dat sommige ambities zijn uitgesteld om de lasten te verminderen. Daarbij komt dat door prijsstijgingen de energielasten op het gemeentehuis fors zullen stijgen. De OZB gaat nu uit van een inflatie stijging van 4,1% in plaats van de eerder geraamde 3,1% wat zorgt voor meer inkomsten.

In de begroting zijn de belangrijkste speerpunten vertaald vanuit het bestuursakkoord.

- We zetten in op positieve gezondheid, we vergroten de eigen kracht van inwoners en bevorderen een gezonde levensstijl voor jong en oud.
- Er wordt ingezet op preventie in het sociaal domein.
- Een taskforce is bezig met een integraal woningbouwplan voor de 700 broodnodige extra woningen.
- Een regisseur landbouwtransitie wordt ingezet om de agrarische sector en natuurorganisaties bij te staan in ingrijpende keuzes.
- En de verbetering van de bestuurscultuur met een concreet actieplan wordt uitgerold in 2023.

Voorzitter, dan zoom ik nu in op de prioritaire thema's:

KWALITEIT VAN LEVEN

Afgelopen zomer hebben we veel activiteiten mogen inhalen, en hebben we naar onze mening extra genoten van de dingen die we weer konden doen. Hard werken, veerkracht en creativiteit is wat onze verenigingen en ondernemers over het algemeen hebben laten zien. Maar we zijn er nog niet geheel vanaf. De lange termijn effecten, long-covid, leerachterstanden en psychische terugslag zijn niet in één keer verdwenen.
De ingezette lijn voor een gezond verenigingsleven, toekomstbestendig onderwijs, ontmoetingsruimten, sport en beweging, trendbreuk, zorg op maat met focus op kostenbeheersing en kunst en cultuur zijn nagenoeg geheel overgenomen vanuit het bestuursakkoord. Het betreft ambitie omgezet in daadkracht waarbij we de uitrol nauw in de gaten zullen houden. Of de lijn die we ingezet hebben voldoende is om de kwaliteit van leven hoog te houden is discutabel. Waar we begin dit jaar beetje bij beetje weer onze vrijheid terugkregen na de vele beperkingen en lockdowns rondom Corona, brak ongeveer op het zelfde moment dat we onze vrijheid in ons doen en laten terugkregen in Oekraïne de oorlog uit. Onze vrijheid viel in het niet bij de ontstane chaos en het leed hier niet zo heel ver vandaan. Het bracht een golf van effecten met zich mee, een groeiende stroom vluchtelingen, een energiecrisis, materialen zijn ineens schaars en voedsel vele malen duurder.

Vrijwel alle inwoners krijgen nu of in de nabije toekomst te maken met stijgende energiekosten en boodschappen zijn aanzienlijk duurder geworden. Als gemeente hebben we niet direct zicht op welke inwoners het moeilijk krijgen om de eindjes aan elkaar te knopen, zoals bijvoorbeeld de inwoners die net boven de 120% inkomensgrens vallen. Dat kunnen mensen zijn die gewoon fulltime werken maar door een combinatie van

minimumloon, eventuele toeslagen en een verzesvoudiging van de energienota toch ernstig in de problemen komen. Daarom roepen wij via een motie op om een methode te vinden om de dichtstbijzijnde voedselbanken extra te subsidiëren om zo meer huishoudens via de route te kunnen voorzien van levensmiddelen zonder daarvoor een ingewikkeld proces in huis op te tuigen.

Het volgende thema:
LANDBOUW, LANDSCHAP EN PLATTELANDSECONOMIE
Voorzitter, de agrarische sector staat onder druk. Het stikstof-dossier is een beladen onderwerp en brengt veel onzekerheid voor ondernemers met zich mee. Het is niet alleen hun beroep, maar hun gehele manier van leven. We vinden het initiatief voor een regisseur landbouw een goed idee om zo een uniform aanspreekpunt te creëren binnen de gemeente en op deze manier een helpende hand te bieden. Maar daarmee alleen komen we er niet. We moeten faciliteren en stimuleren in innovatieve oplossingen en nieuw ondernemerschap. Biodiversiteit en landschappelijke attractiviteit hangen samen met een goed beheer van het landschap. Door het wegvallen van middelen voor beheer en de afname van de agrarische sector, zijn nieuwe verdienmodellen nodig om het landschap duurzaam te kunnen onderhouden. Bescherming, herstel en uitbreiding van authentieke landschapselementen is daarbij noodzakelijk. We moeten oog blijven houden voor de samenhang tussen al deze elementen: ondernemerschap, onderhoud, natuur, biodiversiteit, het landschap, lokale producten; integraal; het is ons visite kaartje.
Als gemeente hopen wij, samen met agrarische ondernemers tot goede, constructieve oplossingen te komen in deze onzekere tijden.

De vrijetijdseconomie is ook een element in het grotere geheel. We zijn dan ook positief over de grondhouding rondom initiatieven en innovatieve ontwikkelingen van gevestigde ondernemers en nieuwe ondernemers in de vrijetijdseconomie. Waarbij we moeten waken voor toeristische, recreatieve overdruk. We zijn en willen een aantrekkelijke wandel- en fietsgemeente blijven. Daarbij zetten we in op kwaliteit en niet op kwantiteit. Grootschalige ontwikkelingen worden uitgesloten. Dat er zo’n ophef ontstaat voor een kleinschalig lokaal initiatief als de gravelseries, waarbij Cittaslow hoog in het vaandel staat met lokale producten, verenigingen, en waarbij dit gekoppeld wordt aan verkeersveiligheid, landschapsbeheer en het promoten van fietsen voor kinderen vinden wij onbegrijpelijk. Is überhaupt bekend wat het evenement inhoudt, voordat men kan oordelen? Een eenmalig NK in 2023 waarbij de gemeente Eijsden-Margraten op deze manier op de kaart komt te staan, juichen wij van harte toe.

Het volgende thema:
DUURZAAMHEID EN KLIMAATVERANDERING
We staan voor grote uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatverandering en willen we in 2050 energieneutraal, volledig aardgasvrij en circulair zijn. Zeker met een groot aandeel particulier vastgoed en ons kwetsbare landschap. De wereldwijde ontwikkelingen en steeds extremer wordende weersomstandigheden, zoals hoogwater, hittestress en stort- en hagelbuien maakt dat we tempo moeten maken in de energietransitie. De wateroverlast van vorig jaar zit nog vers in het geheugen, evenals de steeds vaker voorkomende droogte.

De stijging van de energieprijzen maakt de noodzaak financieel gezien nog tastbaarder voor iedereen. Voor de kleinere inkomens, die vaker in slecht geïsoleerde huizen wonen, komt deze klap het hardst aan. Maar ook middeninkomens worden hard geraakt. De stijgende energiekosten zorgen ervoor dat dit geld niet geïnvesteerd wordt in verduurzaming maar rechtstreeks opgaat aan de energierekening. Daar we eigenlijk voor versnelling willen zorgen, werkt de energierekening voor een averechts effect. Maar het maakt ook dat de keuze voor verduurzamen steeds onvermijdelijker wordt. We moeten als gemeente, maar ook als inwoners, de juiste keuzes maken voor investeringen en energiearmoede zien te bestrijden.

Welke keuze kan de gemeente nu zelf al maken? Er worden structurele meerkosten ingezet voor de stijgende energielasten, maar kunnen we de inzet op duurzaamheidsmaatregelen ook versnellen? Wij roepen daarom ook op om dit actief op te pakken en sneller dan het streven voor 2026 Bijna Energie Neutraal (BENG) te zijn. Daarnaast moeten we per 1 januari 2026 circulair gaan aanbesteden, dat betekent dat projecten in eerste instantie duurder zullen worden. Onze vraag aan het college, hoe wordt hierop geanticipeerd?

Voor de inwoner worden de duurzaamheidsleningen voor bijvoorbeeld zonnepanelen gecontinueerd. We krijgen echter berichten vanuit de samenleving dat er de nodige problemen zijn met het aanvragen van een gemeentelijke duurzaamheidslening, danwel het verkrijgen van een offerte vanuit Volta voor verduurzamende maatregelen welke aansluiten op de gemeentelijke duurzaamheidslening. Op 3 oktober stond er in dit gemeentehuis een Plus je Huis - bijeenkomst gepland welke werd geannuleerd, aangezien er geen nieuwe aanvragen in behandeling konden worden genomen.
Door de gestegen energieprijzen is het meer dan ooit nodig om woningen te verduurzamen. Vanuit de gemeente is er een stimuleringsregeling, waar op dit moment geen gebruik van kan worden gemaakt, terwijl juist nu hier veel interesse in is. Hoe kan dat?

Klopt het dat er op dit moment geen gebruik gemaakt kan worden van de gemeentelijke duurzaamheidslening als gevolg van mogelijke problemen bij Volta? Zo ja, zijn er reeds acties uitgezet om dit aan te pakken?

Verder zien we graag dat de gemeente verder gaat op de ingeslagen weg. Een vervolg van de RES en een verdere inzet op groen gas. Wij willen het college, via een motie, verzoeken de inzet van groengas te vergroten om op deze manier een gedeelte van Eijsden-Margraten te voorzien van groengas, maar ook om perspectief te bieden aan agrariërs en de stikstofcrisis.

WONEN EN LEEFOMGEVING
In Eijsden-Margraten is het prettig wonen en als je hier wilt wonen, moet dat mogelijk zijn. De woningnood voor betaalbare woningen is en blijft nog steeds extreem hoog. Met de toestroom van statushouders en het stijgende aantal huishoudens tot 2030 wordt de druk op de woningmarkt alleen maar groter. Een opgave van ongeveer 700 woningen is de verwachting. Daar bovenop is de implementatie van de Omgevingswet en de wet private kwaliteitsborging een grote impact op het dagelijks werk. Het steeds uitstellen van de inwerkingtreding werkt daar bepaald niet aan mee. De ingestelde TaskForce Wonen voor een integraal woningbouwplan zien wij met spanning tegemoet. Gesteld wordt buiten de gebaande paden te handelen en te versnellen. Daarbij vragen wij ook ambtelijke daadkracht en lef om buiten de gebaande paden te durven manoeuvreren om dingen mogelijk te maken, zoals bijvoorbeeld kangaroowoningen naast bestaande woningen, tijdelijke woningen, tiny houses en het splitsen van grotere woningen in kleinere woningen.
Betaalbare starterswoningen voor een bedrag van € 265.000,- lijkt bijna een illusie, toch zijn wij blij dat er gekeken wordt om dit realiseren. Er zijn bouwmethoden die voor een lagere prijs woningen kunnen realiseren. Ook zijn wij erg benieuwd naar concepten die elders in het land worden gebruikt, zoals het Westland-model. Heeft het college hier al inzicht in gekregen?

Dan het laatste prioritaire thema:
BESTUUR EN DIENSTVERLENING
De uitdaging voor de komende jaren vormt het herstellen van vertrouwen in het bestuur en het verbeteren van de dienstverlening. Van intern gericht zijn gaat de organisatie langzaam naar extern gericht zijn. Dat gebeurt niet van vandaag op morgen. Op vernieuwing in de bestuurscultuur wordt fors ingezet, waarbij inwoners serieus genomen worden en waarbij inwoners de ruimte wordt geboden invloed te hebben op dat wat hen direct aangaat. Het gezegde vertrouwen komt te voet en gaat te paard kennen we allemaal, maar als we niet

openstaan voor elkaar en vertrouwen geven, dan is het een gebed zonder einde. Raad en college moeten op elkaar kunnen bouwen om zo onze ambities waar te maken. Dat vertrouwen moet gegeven worden om goed werk te kunnen verrichten, zonder dat op ieder woord, of komma krampachtig gelet hoeft te worden.

Dicht bij de mensen, dat is het motto van onze dienstverlening. Merkbaar en zichtbaar, persoonlijk en professioneel. Uitgangspunt is dat onze gemeente gemakkelijk bereikbaar blijft, digitaal als telefonisch als ook fysiek. Dat laatste voelt echter iedere keer vreemd zodra hier de deuren van het gemeentehuis opengaan en je het bordje treft – alleen toegankelijk op afspraak. Dat zien wij graag anders.

Op het vlak van participatie voelde het alsof de wind er weer onder zat en vooruitgang geboekt werd. Echter ligt dit proces nu alweer tijdje stil door het vervallen van de trekkende kracht. Dat vinden wij bijzonder jammer, aangezien participatie ook deze periode weer hoog op de agenda staat.
Wat wel opgepakt wordt is dat de inwoners meer mee kunnen praten en doen, zelfs kinderen tot 12 jaar. Door kinderen op jonge leeftijd te betrekken bij wat speelt, wordt een zaadje geplant voor de toekomst.
Voor wat betreft de pilot ‘gemeenschapskracht’ wat moet resulteren in een burgerbegroting waarbij initiatieven vanuit burgers opgepakt worden, willen wij vooral meegeven beter ‘goed gejat’ dan… in Maastricht is dit concept een groot succes. Een uitgebreid Plan van Aanpak is noodzakelijk, maar ga vooral kijken hoe het daar wordt opgepakt. Via een motie willen wij dit dan ook oproepen, zodat we in 2024 meteen aan de slag kunnen.

De toenemende complexiteit aan vraagstukken en een toename van opgaven vraagt om doelgerichte samenwerking. Deze samenwerking vind op verschillende vlakken plaats, zoals in Lijn50 verband. Op ambtelijk niveau verloopt deze professioneel, maar tussen college en raad stroperig. Daarbij belemmerd het in de samenwerking met ander buurgemeenten. Wij roepen dan ook via een motie op, niet vast te blijven houden aan de verplichte samenwerking LIJN50, maar op zoekt te gaan naar een bredere samenwerking tussen buurgemeenten en om per onderwerp samen te werken met gemeenten die daarin welwillend zijn.

Dan komen we tot het laatste onderdeel van deze beschouwing en dat is dat we als gemeente Eijsden-Margraten een gezonde en solide financiële huishouding hebben. Met passen en meten en hier en daar water bij de wijn is er een sluitende begroting met een positief saldo voor de komende jaren. Daar mogen we trots op zijn.

Dat positieve saldo, ontstaat door de inkomsten op te hogen en dat gaat helaas wel ten laste van onze inwoners. We verhogen het OZB-tarief binnen de marges zoals afgesproken in het coalitieakkoord. Maar wetende wat onze inwoners te wachten staat gezien alle stijgende kosten, voelt het wrang. Moeten wij als gemeente daar dan ook nog een schepje bovenop doen? Diverse verenigingen verhogen bewust het lidmaatschap niet om zo leden tegemoet te komen. Wat als we de heffingen niet verhogen? Wat hebben we daarvoor over? Een oplossing hebben wij nog niet, maar wellicht kunnen we hier wel het debat samen over voeren.

TOT SLOT

Voorzitter, wij willen afsluiten met onze waardering uit te spreken voor het college en de ambtelijke organisatie voor het gedegen werk bij het samenstellen van de begroting. Daarbij willen wij ook meegeven dat de rondleiding met de bus naar diverse projecten als zeer waardevol wordt beschouwt om daadwerkelijk te zien aan welke projecten er gewerkt wordt.

Als ***CDA***-fractie vinden wij het belangrijk om altijd de verbinding te blijven zoeken. Door te luisteren naar elkaar, respect te hebben voor elkaar en aandacht te blijven houden voor wat er links en rechts leeft, vinden we elkaar in het ‘midden’. We moeten het samen doen.

De ***CDA***-fractie gaat voor het allerbeste voor onze mooie gemeente. We moeten nu goed kunnen wonen, werken en leven en onze kinderen moet dit later ook kunnen. We richten ons op leefbaarheid in onze mooie gemeenschappen, het faciliteren van het verenigingsleven, het behoud en onderhoud van het landschap, de zorg voor inwoners die zorg hard nodig hebben. En dat met de beschikbare middelen. Dat blijft ons doel.

De beschouwingen van vandaag kunnen reden zijn om nog een amendement of motie te formuleren. Mocht dat zo zijn, dan leggen we deze voorafgaande aan de hervatting van de begrotingsvergadering aan alle fracties voor.

tot zover in deze eerste termijn

de ***CDA***-fractie Eijsden-Margraten